

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

מסעי

גליון לד (ק)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ואחת לבריאה

שנת השמונים לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

- ה"חניות דבמדבר"..... ד
- בעצין עבר הירדן..... ד
- בקשת ב"ג זב"ר היחה בלתי רצוי"..... ה
- כתיבת עשרת הדברות..... ו

נ ג ל ה

- בענין חכלת בזה"ז..... ז
- בענין ציפוי הבית בזהב (גליון)..... ז

ח ס י ד ו ת

- שאלה בהמאמר די"ב חמוז ש.ז. .... ז
- שאלה בהמאמר דש"פ פינחס..... ח

ש י ח ו ת

- המעקה שנביהמ"ק..... ח

ש ו נ ו ת

- ההערות במאמרי אדה"ז "הקצרים" בתאריכיהם..... י
- בענין כתיבת הפרשיות שבתפלין (גליון)..... יג

ל ק ר ט י ש י ח ו ח

א. בלקו"ש דפ' מסעי מבאר בסעי' ז' דידוע דהט"ב מסעו במדבר הוא רמז על זמן הגלות, ונמצא דה"חניות" במדבר יש בהם ענין של ירידה וגלות שמתעכבים במדבר העמים עיי"ש.

כשלמדנו השיחה לא הי' מובן דאיך זה מתאים עם המבואר לעיל בסעי' ג' מהבעש"ט, דהחניות מרמזים על מדריגות בעבודת ה' זו למעלה מזו, ומשמע דאין הי' זה ענין של עלי', וכאן מבאר שהו"ע של ירידה?

קבוצה מאברכים לומדי השיחות

ב. בלקו"ש פ' מטות בהערה 58 כתב וז"ל: "...ויל"ע אם בלשון זה נחמט גט עבר הירדן, דלכאורה תלוי בהשקו"ט אם נטלו מעצמם"... ואינו בכלל הארץ שנתן לאברהם... או דהוי בכלל הברית לאברהם... ובספרי זוטא ויל"ש שם, פרש"י שופטים שם (מספרי שם) מפורש דגם בעבר הירדן אין נוחלין... וכצ"ל לכאורה לפמ"ש הרמב"ם רפי"ג שם... עכ"ל.

ועי' בשוה"ג שם שמציין להברכי יוסף שמטיק בדעת הרמב"ם שעבר הירדן אינו בכלל א"י.

והנה לכאן יש מקום לעיין ולומר דאפי' אי נימא דעבר הירדן אינו בכלל הארץ שנתן לאברהם, מ"מ א"ש מה דאין שבת לוי נוחלין שם, ובזה תתורץ ג"כ, דכיון דהברכ"י מטיק בדעת הרמב"ם דעבר הירדן אינו בכלל א"י, א"כ קשה ממ"ש הרמב"ם ברפי"ג שם דמשמע דאין שבת לוי נוחלין בעבר הירדן כנ"ל?

ואפשר לבאר זה עפ"י מ"ש בט' ישועות מלכו (להגר"י מקוטנא) יו"ד סי' ט"ז, דארץ סיחון ועוג הי' צריך למיכבש קודם שעברו את הירדן, שהרי נצטוו על הארצות אדום ועמון ומואב שלא להתגרות אותם במלחמה, ואי אפשר לעבור את הירדן אם לא שיכבשו תחילה את ארץ סיחון ועוג, א"כ דינם כארץ ישראל, אמנם לא נתקדשו בקדושת א"י עד שעברו את הירדן, שלא יהי' הספל חמור מן העיקר, כי לא נתקדשו רק מחמת שהם טפלים לארץ ישראל, ובזמן שנתקדש העיקר נתקדש הספל, ובזה מבאר ג"כ הא דאמרינן במדרש שמשו נצטער שלא נקבר בא"י, לפי שבאמת בעת פטירתו של משה רבינו ע"ה לא נוקדשו כלל בקדושת הארץ, עיי"ש בארוכה בענין זה, ועי' ג"כ בט' פסקי תשובה סי' רמ"ט שהביא המחבר דברים אלו ודן כזה בארוכה, ומוסיף שגם בחידושי הר"מ מבואר כעין הנ"ל.

ועפ"י ז' אפשר לומר דאפי' אם סב"ל להרמב"ם דעבר הירדן אינו בכלל הארץ שנתן לאברהם, ואפי' כדברי הברכ"י דלהרמב"ם אינו בכלל א"י, מ"מ לא קשה דלמה כתב ברפי"ג דשבת לוי אינם נוחלין שם.

דכיון דכל הכיבוש שבעבר הירדן אינו מחמת עצמו, אלא בשביל ארץ ישראל, והוא טפל לא"י, א"כ כיון דבהעיקר אינם נוחלין, בפילא אינם נוחלין גם בהטפל שהוא בשביל העיקר, ואינו דומה לשאר כל הארצות שכובשים דשם נוחלין, כיון דכאן שאני כנ"ל שהוא בשביל א"י. (וראה בס' משך חכמה ר"פ ראה דלא טב"ל כהנ"ל, אלא דנתקדש מיד, ומשה רבינו נצטער על שלא יוכל לקיים מצוות הרבה, ועי' בס' ציץ אליעזר חי"ד סי' ק"ה).

(ב) בהמשך ההערה שם כתב וז"ל: ולהעיר מג' ערי מקלט שבעבר הירדן שניתנו ללוים (מסעי לה, ו) ועוד שש ערים לשבח (רמב"ן שם לה, יד. ראה יהושע כא) - [כ"ז - באותו הגדר שניתנו להם ערים בא"י] דלכאורה תמוה: הבקשה להשאר בעבו הירדן - בלתי רצוי' (ראה יהושע כב, יט). והנה בני גד ובני ראובן דרשו זה, משבט מנשה - עשו גם מעשה (סוף פרשתנו) ומלאו הדרישה ואעפ"כ נאמר ע"ז נחלה מבוהלת גו' (במדבר"ר ס"פ מטות. וראה לקו"ת בחוקותי נ, ב) ולשבט לוי ציונה השם להושיבם בעבר הירדן! ואכ"מ. עכ"ל.

והנה בגליון הקדום סי' ג' שאל א' הת' בזה כמה דברים: (א) מהו השייכות דסיום ההערה לכל השקו"ט דלעיל אם נוחלין הלוים בעבר הירדן. (ב) עפ"י ההלכה אי"ז שאלה, דכן הוא ההלכה דכ"מ שירשו בני"י נחלה צריכים לתת ללוים חלק מעריהם, כמ"ש במסעי לה, ח. ג) מהו הראי' מיהושע כב, דהבקשה להשאר בעבר הירדן היא בלתי רצוי', שהרי שם החסרון מצד שבנו מזבח עיי"ש. ד) ולכאן מקום להביא הפסוקים דפרשתנו לב, ו, ואילן, איך שמשה קצף עליהם, עיי"ש בהגליון בארוכה יותר.

והנה קושיית ההערה היא, דכיון דבקשתם היא בלתי רצוי', וזהו משום שחטר בעבר הירדן קדושת הארץ של א"י, ואיך רצו הם לדור שם, איך יצוה ה' שהלוים ישבו שם, בשעה שחטר שם מקדושת ארץ ישראל?

ובמילא מובן דליכא להקשות כלל מפרשתנו, דאפ"ל הטעם שמשה קצף עליהם הוא כמ"ש הרמב"ן (במדבר כא, כא) וז"ל: והי' (משה) חפץ שיהי' כל כבושם מעבר לירדן והלאה שיהי' מושבם יחד, ושהיא הארץ הטובה אשר היא זבת חלב ודבש עכ"ל, וא"כ ליכא מכאן שום הוכחה שחטר שם בקדושת הארץ, וכל הקושיא היא מצד מה שכתוב ביהושע שם "ואך אם טמאה ארץ אחזתכם וגו'" דמוכה מזה שחטר בקדושת הארץ, וכמ"ש הרמב"ן גופא שם שמביא ראי' מיהושע דוקא שחטר בקדושת הארץ עיי"ש וכן הוא בר"ש סירליאו פ"י דשביעית עיי"ש.

ומה שהקשה דביהושע הי' הטענה משום המזבח שעשו, ראה בברכי יוסף סי' תפ"ט (שבשוה"ג) שכתב בנחילת דבריו וז"ל: דזה מחלוקת בין רד"ק ומהראנ"ח בפירושא דקרא שנוי בנביאים

במימרי קדישין ראשי אלפי ישראל לבני גד ובני ראובן אך אם
 סמאה ארץ אחוזתכם דרד"ק פירש אך אם סמאה היא בעיניכם,
 ומשמע דדוקא בעיניהם איננה טהורה משא"כ לעיני כל ישראל
 דטהורה היא בכלל ארץ ישראל היא, ובא רעהו הראנ"ח... נאה
 דורש קרא כדכתיב מה המעל הזה ארישא קאי כי בחדו בארץ
 סיחון ועוג וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה וכו'
 ומוכח דסבר הרב דעבר הירדן הוא חו"ל גמור ואינו בכלל א"י,
 עכ"ל, הרי דמפרשים דזה גופא הי' הטענה אליהם כיון שחסר
 שם קדושת הארץ.

בהמשך להכתוב באות א' יש להעיר ג"כ דלפי מה שהביא
 בס' יסודי ישרון (ראה גליון הקדום סי' ו') דהלויים
 יוצאים במלחמה רק כשבא מצד המלך, א"כ בעבר הירדן שלא
 הי' מצד המלך לא לחמו ולכן אינם נוחלין שם, אפי' אם
 לא נתנה לאברהם, דהא בהא חליא, המלחמה והנחלה.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
 -ר"מ בישיבה-

ג. בשיחת קודש דשבעה עשר בחמוז (אות ג) כתב וז"ל: וקרוב
 לומר אז מען האט זיך ניט באגנוגנט מיט רעדן און לערנען
 בע"פ, נאר זיי האבן דאס אויך פארשריבן אלס א סגולה צו
 זכרון כו' עכ"ל.

ושאלני בזה הרב מ.ז. שי' דאיך אפ"ל כן, הרי פסק
 הרמב"ם בפ"ז מהל' ס"ת ה"א דאין כותבין פרשיות פרשיות,
 וא"כ איך כתבו הם העשה"ד לבד?

ומצאתי בזה במהר"ץ חיות תורת נביאים (פ"ד) שהקשה
 כן על הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש שכתב שהיו כותבים המצוה
 ההיא אחר שלמדן (וראה בההשמטה בלקו"ש דשבת זו), דלכאור'
 הרי אין כותבים פרשיות פרשיות? ותירץ וז"ל: והנראה
 דהנה בש"ס שם אמרו דאפי' מאן דסב"ל חורה מגילה מגילה
 ניתנה מכל מקום אין כותבין פרשיות לתינוק להתלמד משום
 דכיון דאידיבק אידיבק והנה כבר הראיתי לעיל מאמר מלחמה
 חובה דהרמב"ם סב"ל דחתימת התורה לא נגמרה עד קודם
 מותו, עי' רמב"ם ספהמ"צ ל"ח קצ"ד, וא"כ דוקא עתה
 כיון דאידיבק הוי תורה שלימה ואסור לכתוב מגילה מגילה,
 אבל קודם שנגמרה התורה, שוב צדקו דברי רבינו כאן דכל
 הפרשיות שקבלו אז ממשא הי' עדיין היתר לכתוב מגילה, עכ"ל.

נ ג ל ה

ד. בקובץ יגדיל חורה חוברת מב סי' סג, נדפס מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בענין החכלת בזמן הזה, בו כותב: "על עצם הענין א"א לי להסכים, יען כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נ"ע בלקו"ח בהביאור דוהי' לכס לציצית דרוה"ב פ"ב תפס בפשיטות כהפע"ח דבזה"ז אין הכלת".

ולא הבנתי איך יתאים זה עם המובא בכ"מ, שבחורת החסידות מתבארות גם שיטות שאינן להלכה, או מנהגים שאינן אנו נוהגים - משום שאו"א דא"ח, ועל פי פנימיות הענינים יש הסבר על כל הדיעות.

א' מהח'
- חות"ל 770 -

ה. בגליון לד (נד) סי' יג הקשה הרב ש.ד. לויך מהא דתנן פ"ד משנה א' דמס' מדות שכל הבית טורו בזהב חוץ מאחר הדלתות מהא, דאיתא בגמ' ב"ב ד'ע"א סבר למשעי' בדהבא אמרו לי' רבנן שבקי' דהכי שפיר טפי דמחזי כי אדוותא דימא. הרי משמע שלא הי' מצופה בזהב. וי"ל עפ"י הא דאיתא בפסחים דף נ"ז ע"א ח"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשכת ביח הפרוה לערב היו מחלקין אותו לאנשי בית אב והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע התקינו שיהיו מחלקין אותן מערב שבה לערב שבת דאתיין כולהו משמרות ושקלין בהודי ועדיין היו גדולי כהונה נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים אמרו לא היו ימים מועטים עד שחיפו אח ההיכל כולו בטבלאות של זהב שהן אמה על אמה כעובי דינר זהב ולרגל היו מקפלין אותן ומניחין אותן על גב מעלה הדר הבית כדי שיהו עולי רגלים רואין שמלאכתם נאה ואין בה צלם ע"כ, הרי שהי' צפוי של זהב שמסירים בעת עליית הרגלים. וא"כ יפה מתקיימים שני הסוגיות.

הרב יהודה קעלער
- ברוקלין נ.י. -

ח ס י ד ו ת

ו. בהמאמר הוי' לי בעוזרי די"ב תמוז ש.ז. המיוסד על מאמר אדמו"ר נבג"מ משנת תרפ"ז מבאר שעונש דוד על זה שקרא לד"ת זמירות הוא, משום שזמירות הוא ל' כריתה וכורת - ע"י התורה - החיצונים, והשונאים שלו, והכוונה היא בירור ולא דחי' עיי"ש בארוכה.

וצ"ל איך זה מתאים עם ההסבר באגה"ק ובלקו"ח שטעם העונש הי', ששבת זה שהחו' היא זמירות וניחום לדוד על צרותיו (כי כל העולם תלוי בדקדוק א' של ד"ת, ואיזה מקום יש ליטוריו ר"ל להצטער עליהם) הוא רק חיצוני' החו' אבל פנימיותה היא למעלה הרבה מזה ושעשועי המלך בעצמותו.

דלכאו' הם סעמים שונים לגמרי.

עוד קשה שבהמאמר דתרפ"ז מבואר שבירור ע"י תו' הוא בדרך דחי', ובירור דע"י תפלה היא בדרך בירור ועלי'; והלא מבואר במאמרי דפדה בשלום להיפך מזה שפדה בשלום הוא ע"י תו' הנקראת שלום, והבירור דע"י תפלה הוא, מקרב לי' מלחמה. ואפשר לומר שקושיא השני תתרחץ קושיא הראשונה.

והוא: שבירור שע"י חיצוני' התו' הוא בדרך דחי' (וכן הוא בירור דתפלה מדרי' תחתונה) אך בירור ע"י פנימי' התו' הוא בדרך העלאה ובירור ובדרך שלום, כי בירור נעשה בדרך כמילא, מאחר שאין העולם תופס מקום ומדרי' התו' כזו (פנימי'), היא באמת בגדר תפלה (שמשו"ז רשב"י וחבריו היו פטורים מתפלה) במדריגה עליונה.

רק שלפי"ז צריך ביאור שא"כ אין זה חילוק בין תו' ותפלה רק בין פנימי' וחיצוניות ובשניהם הן בתו' והן בתפלה הוא כן שבחיצוניות הבירור בדרך דחי' ובפנימי' בדרך העלאה, וגם הלא מבואר בכ"מ בדא"ח שגם בלימוד גלייך דתו' הבירור הוא בדרך ממילא ובדרך שלום, וצריך עיון בכל זה.

הרב משה לברטוב
- ברוקלין נ.י. -

ז. בהמאמר דפ' פנחס ש.ז. (הנחה פרסית) מבואר, שזדונוה נעשו כזכיות ע"י השובה, וכש"כ שגגות ע"כ.

ובז"ל הלא עפ"י הביאור בתניא פ"ז שהטעם מה שזדונוה נעשו כזכיות הוא "הואיל ועי"ז בא לאהבה רבה זו", לכאו' אין זה בשגגות, כי התשובה אינה כ"כ בהא"ר, (בפרט לאמר כש"כ).

הנ"ל

ש י ח ו ת

ח. במה ששאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"פ מסות (מבה"ח מנ"א) על הצפע"נ, דאפי' לפי מה דאמרינן דבוניס בחול ואח"כ מקדישים מ"מ אין זה נקרא "גגן" וצריך שיהי' פטור ממעקה.

יש לבאר הקושיא עפ"י מה דאיחה בב"מ נז, ב, רביח ואונאה להדיוט ואין רביח ואונאה להקדש, ופריך ה"ד אילימא דאוזיף גזבר מאה במאה ועשרים והלא מעל הגזבר ויצאו מעותיו לחוליין והו"ל דהדיוט, אמר רב הושעיה כגון שקבל לספק סלחות מארבע ועמדו משלש וכו' דיד הקדש על

העליונה, רב פפא אמר באבני בנין המסורות לגזבר דאמר שמואל בונים בחול ואח"כ מקדישים, והקשה הרשב"א שם דא"כ שוב הו"ל דהדיוט ואסור, לא הוא דהתם מעל ויצאו לחולין וקמו לי' ברשותי' הלכך דידי' חשבינן, אבל הכא לצורך הקדש הוא מלוה, וגזבר לאו לכיס דידי' קמוסיף הלכך שרי ע"כ. מבואר בזה בדין בונים בחול דאף דלא הוה עדיין ממון הקדש, מ"מ ליכא בזה דין רבית, א"כ ה"ה בנדו"ד דליכא משום זה דין דמעקה.

ועי' ג"כ בקובץ שיעורים ח"ב סי' כ' דגם הוא מקשה על הגמ' הנ"ל דא"כ הוה זה חולין ואסור ומתרץ וז"ל: וע"כ צ"ל דאפשר להקנות ממון להקדש בלא דיני קדושה, ומשו"ה - הוי רביית דהקדש, ומ"מ ליכא מעילה כיון דאין בהם קדושה אלא קנין גרידא, עכ"ל. ועיי"ש בארוכה יותר, הרי לפי"ד הרי זה ממון הקדש, ובמילא אין זה "גגך".

ועי' ג"כ במנחת חינוך מצוה תקמו שכתב וז"ל: ובספרי מבואר לגגך פרט לכבש (היינו כבש שעל המזבח) בית לרבות היכל ופי' המפרש היינו ההיכל שבמקדש כמו שמבואר שהי' ג' אמות מעקה, בית פרט לאולם, והנה הר"מ בהל' בית הבחירה מביא הציור של ביהמ"ק ולא הביא מעקה בכבש ולא באולם ובהיכל מביא כמו שמבואר במשנה. ואיני מבין דברי הספרי כיון דבתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים כיון שאינן בית דירה מכש"כ היכל וגם הוא לגבוה ולא קרי גגך כי הוא של גבוה כמו שדרשינן בכל מקום שלן ולא של גבוה וגם למה הי' ג' אמות דמתורת מעקה סגי בי' טפחים ועי' בפסחים דכל ההיכל הכל בכתב מיד ה' עלי וכו' וצ"ע עכ"ל.

והנה לכאור' יל"ע ולומר עפ"י מ"ש אדה"ז בשו"ע חו"מ הל' שמירת גוף ונפש סעי' א' וז"ל: והוא שיהי' בית דירה אבל ביהכנ"ס וביהמ"ד... פטורים שאין רגילות כלל להשתמש על גביהן עכ"ל (ועי' ג"כ בשו"ת הרשב"א ח"ב סי' מג שכתב עד"ז, ובס' משכנות הרועים סי' קלט מפרש ג"כ דאם הבית אינו עשוי לדירה במילא אין משחמשין על גבו עיי"ש, ובשד"ח כלל קצה בסופו).

ולפי"ז הרי אפ"ל דזהו דוקא בביהכנ"ס וביהמ"ד דאין משחמשין כלל על גביהן. אבל בנוגס לגג ההיכל הרי מבואר בפסחים פו, א, דאף דגגים של ההיכל וקה"ק לא נחקדשו מ"מ הם קודש להניח ולהצניע שם כלי קודש הצריכים לבנין, עיי"ש ברש"י וחוס' ובמאירי, (ועי' באנציקלופדיה תל' כרך ה' ע' גגין, ובכרך ט' ע' היכל) משמע מזה שהיו משחמשים שם, ולכך צריכים למעקה מן הדין ואינו דומה לביהכנ"ס וביהמ"ד, שאין משחמשין שם לעולם, ועי' ג"כ בספרי דבי רב שהאריך בכל הענין אם המעקה הוא מצד הדין דולא חשים. (ובמה שהקשה המנ"ח דלא מקרי גגך כי הוא של גבוה יש להעיר מהנ"ל דהגגין לא נחקדשו ויל"ע).

ש ר נ ו ת

ט. בס' "מאמרי אדה"ז הקצרים" בסופו, נדפס "סקירה כללית ע"ד המאמרים קצרים". סקירה זו כוללת ה' סעיפים: (א) "לפני פטרבורג" ו"לאחרי פטרבורג". (ב) "דרושים דלאזניא" ו"דרושים דליאדי". (ג) תאריך אמירת המאמרים. (ד) מאמרים הקצרים. (ה) כותבי הנחות.

וברצוני כעת להעיר על המובא בסעי' ה'ב' "דרושים דלאזניא ודרושים דליאדי". בתחלה, הוא מביא מכ"מ שלכאורה מוכח ש"דרושים דלאזניא" פירושו, המאמרים שנאמרו ע"י אדה"ז עד שנת תקס"א, ו"דרושים דליאדי" הם המאמרים שנאמרו משנת תקס"ב ואילך.

ומביא ע"ז: (א) מהפתח דבר של כ"ק אדמו"ר שליט"א לספה"מ "אתהלך לאזניא" שכותב שמאמרים אלו הם: "דרושים דלאזניא (שנאמרו או נכתבו בהתקופה בה דר רבנו הזקן בלאזניא - עד שנת תקס"א)". (ובהערות שבספה"מ "אתהלך לאזניא" שם מביא מהצ"צ ועוד שכתבו שביכל זה הוא "דרושים דלאזניא").

(ב) בהיום יום ע' 4: "בי"א מנ"א שנה זו (תקס"א) נסע מפעטערבורג ישר לליאדי - ערב שבת מברכין אלול תקע"ב עזב את ליאדי". וכן ברשימת הצ"צ הנדפס בסו"ס פס"ד (חמב, א) שרושח שם הצ"צ את כל הד"ה של המאמרים של שבת נחמו משנת תקס"ב ואילך וכותב שם: "תקס"ב שנה ראשונה בליאדי". (להעיר ג' כ' ממכתב אדהאמ"צ הנדפס בס' אגרות קודש ע' רעז: "כל הימים שהיינו בליאדי י"א שנים". ועד"ז בכ"מ).

עפכ"ז דרושים ד"לאזניא" הם עד שנת תקס"א, ודרושים ד"ליאדי" הם משנת תקס"ב ואילך.

אך בסקירה שח מוסיף לכתוב:

"ואפשר שאדה"ז לא העביר דירתו מליזנא לליאדי בפעם אחת, אלא הי' חוזר לפרקים לביתו ללאזניא עד אמצע תקס"ג", "שהגדרר זו "דרושים דלאזניא" או "מאמר דלאזניא" הנמצאת בכ"מ בכתבי הצ"צ. . . כולל גם את המאמרים שנאמרו בשנת תקס"ב ותחלת תקס"ג".

מה שהביאו למסקנה זו הוא מצד ג' הוכחות שכותב שם. ונ"ל שיש להפריך הוכחות אלו, ובמילא לא נצטרך להוציא הדברים מידי פשוטם שדרושים דלאזניא הם עד שנת תקס"א, ודרושים דליאדי משנת תקס"ב ואילך. וע"פ סדר דבגינו שם:

הוכחה הא', הוא כותב: (א) לאחר שנדפס ס' תקס"ב, נמצא, ששמונה המאמרים האחרונים שבס' "אתהלך לאזניא" הם משנת תקס"ב [וראה בהפתח דבר לספה"מ תקס"ב הע'

ומדוע נקראו בשם "דרושים דלאזניא"? (ועפ"ז בא למסקנה הנ"ל שאדה"ז לא העביר דירתו והי' חוזר וכו').

והנה, א) ב"ן "שמונה המאמרים" הנ"ל נמצא ד"ה זכר י"ב טובך, ועל ד"ה זה רשום בספה"מ חס"ב ע' פ: שבת פ' ישלח, ועל ש"פ וישלח מכואר בספה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 50 סדר השבת אז בליאדי ושאר שם אדה"ז כמה דרושים וכו'.

ב) מזה שהב"ן נקרא "דרושים לאזניא" ומ"מ נמצאים בו כמה מאמרים (בערך מש"פ וירא עד ש"פ וישלח) דשנת חס"ב, אין לכאורה להוכיח שליזנא וחס"ב חד נלינהו, אלא הסעם שהב"ן נקרא "ליאזנא" הוא ע"ש התחלתו ועיקרו. ומצינו כן בכו"ה ביכער:

1) בוך חס"ה. בב"אזה"ז להצ"צ ח"ב ע' חתקנ: "בבוך של מו"ח חס"ה דע"ס ב". תיאור ורשימה על בוך זה (שאליו מציין הצ"צ) נדפס בסוף ספה"מ חס"ה (ע' א' קכג) ורשום שם שב"ן זה כולל גם המאמרים מש"פ בראשית עד פ' וישלח חס"ו. ואעפ"כ הרי מונהו הצ"צ "בוך חס"ה" (ובחיאור שם הוא מרחיק לכת וכותב שאפשר שמה שהצ"צ קורא למאמרים אחרים שלכאורה הם משנת חס"ו בשם חס"ה" ("ובביאור מאמר הזוהר ויהיו ח"ש מאה שנה דחס"ה" עד"ו) - הוא מפני שהם נמצאים בהבוך דחס"ה. ומ"מ ב"ן אס כנים דברים אלו ב"ן אס לא אבל זה פשוט דלא מפני שנמצאים בהבוך כמה מאמרים משנת חס"ו יופקע ממנו השם "בוך חס"ה").

2) בוך חס"ו. באוה"ת תצוה ע' א' תשלג: "ועמ"ש מזה בב"ן דו"ח חס"ו בסופו". בוך זה נדפס תאורו בספה"מ חס"ז ע' תקא ורשום שם שבבוך זה נמצאים גם המאמרים מש"פ בראשית עד פ' ויגש חס"ז.

3) בוך חס"ח. באוה"ת תרומה ע' א' תנד: "וז"ל בב"ן חס"ח בסופו... על בוך זה רשום בהפחת דבר לספה"מ חס"ח ולספה"מ חס"ט שהוא כולל גם המאמרים מש"פ בראשית עד פ' ניצא חס"ט (וכך המאמר שמביא הצ"צ באוה"ת תרומה שם הוא משנת חס"ט).

4) בוך חקע"ב. כ"ק אדמו"ר מהר"ש כותב (בהגה"ה להמשך מים רבים חרל"ו סקע"ה (נמצא בדפוס) (ועד"ז בכ"מ): "בס' הצעטלך חקע"ב בערך". בוך זה (המסומן במס' 1116) כולל (בעיקר בהחלתו) מאמרים דחקע"ב אך נמצאים בו גם מאמרים משאר השנים כולל משנת חס"ה.

(ויש לבדוק ג"כ בב"ן חס"ז שכולל גם המאמרים עד ש"פ בשלח חס"ה. ואינו כעת הח"י)

מכל הנ"ל נראה שאין סחירה ממה שב"ן זה נקרא "דרושים דליאזנא" ואעפ"כ ימצאו בו (ובפרט בסופו) מאמרים מחס"ב.

הנכחה הב', הוא כותב: "ב)... עתה נמצא בספרייך כ"ק אדמו"ר שליט"א גם . . . חלק השני של דרושי לאזניא הנ"ל [דהיינו ביכל "אחהלך לאזניא" בשלימותו, וס' "אחהלך לאזניא" הנדפס, נדפס מביכל מעתיק אשר דשם דק חצי הביכל], וחלק השני הם דרושי (סיום) חקס"ב ו(תחלת) חקס"ג. ושוב יוקשה מדוע נקראו "דרושי לאזניא"? עכתו"ד.

והנה המשך מאמרים אלו ("חלק השני") הם (לא המאמרים דסיום שנת חקס"ב ותחלת שנת חקס"ג - אלא) המאמרים דחקס"ב עד ש"פ בשלח, ואח"כ הולך סדרת מאמרים כחמישים מאמרים בערך, של כו"כ שנים כולל מאמרים משנת חקס"ט (ד"ה המגיד מראשית וביאור ויאמר יהונתן) שלא ע"פ סדר, וביניהם גם מאמרים אחדים משנת חקס"ג (לא מחלת השנה).

ומכיון שבוך זה כולל כו"כ מאמרים שלאחרי שנת חקס"ג, מוכרח לומר כנ"ל שהבוך נקרא "אחהלך לאזניא" ע"ש התחלתו ועיקרו, ובסופו רשם המעתיק עוד מאמרים מכמה שנים (וגם כמ"ש בהסקירה שם שדברי הצ"צ "דרושים דליאזנא" קאי גם על ח"ב, יש לדון ואכ"מ).

הנכחה הג', כותב: "ג) באוה"ת דברים (ע"א חקמו): "ובד"ה כי תבוא אל הארץ דחקס"ב חילק . . . ועיין מזה בד"ה כי תבוא הנ"ל דלאזני", הרי מפורש מכנה הצ"צ גם את דרושי חקס"ב בשם דרושי ליאזנא". ואיך יתאים זה עם הנ"ל שאדה"ז החיישב בליאדי בקיץ חקס"א"? עכ"ד.

ונעתיק בזה לשון האוה"ת שם בנוגע לעניננו (באוה"ת שם מביא מכ"מ בדרושי אדה"ז המדברים בהחילוק שבין תורה לתפילה), וז"ל:

"ובד"ה כי תבוא אל הארץ דחקס"ב חילק ב' חילוקים הא' ע"ד לגזור שמסרו לו מפתחו הפנימי . . . עוד חילק דהותרה זריעה והזריעה צ"ל בארץ והיא התפילה ועיין מזה בד"ה כי תבוא הנ"ל דלאזני' בפני' בא לכאן וחלמודו ע"י התפלה". עכ"ל האוה"ת.

והנה ד"ה כי תבוא אל הארץ מאדה"ז, מצנו שתיים: (א) ד"ה זה משנת חק"ס הנדפס בלקו"ת בהר לט"ג, (ראה מאמרים קצרים ע' תרכה), ושם מבואר ענין בא לכאן וחלמודו בידו. (ב) ד"ה זה משנת חקס"ב הנדפס בספר המאמרים חקס"ב ע' קפה, ושם מבואר ענין מפתחו הפנימי' כו' (ולא מבואר שם ענין בא לכאן כו').

ומה שכותב באוה"ת "בד"ה כי תבוא הנ"ל" נראה הפי', דבא להרגיש שמדבר כאן בד"ה כי תבוא אל הארץ ושבתה, ולהוציא מד"ה כי תבוא אל הארץ ונסעתם (הנד' בלקו"ת קדושים) או ד"ה כי תבוא אל ארץ מושבותיכם (הנד' בלקו"ת שלח).

ועד"ז רגיל באוה"ח לציין ד"ה "ועתה ישראל מה"
להוציא מד"ה ועתה ישראל שמע, "קול דודי הנה" להוציא מד"ה
קול דודי דופק (שבד"ה אני ישנה). ועד"ז בכ"כ.

ובמקום לכתוב "בד"ה כי תבואו אל הארץ וגו' ושבתה"
קיצר בלשונו הוזהב: "בד"ה כי תבואו הנ"ל".

(ועד"ה הנ"ל יובן ג"כ באוה"ח מג"א ע' ב' רצט: וע'
בתורה דלאזני תחת אשר לא עבדת" (כנראה הוא הנד' בלקו"ח
תבוא מב, ג והוא משנת חקנ"ו או חקנ"ז - ראה ס' מאמקים
קצרים ע' תרטז הע' 71 - ויש להוסיף להע' שם: בון 983
עג, א שם נמצא מאמר זה ורשום עליו: "תורת אדמו"ר שי'
דשנת חקנ"ו"), והוא להוציא מד"ה תחת אשר לא עבדת דשנת
חקס"ב הנד' בספה"מ חקס"ב ע' עה (ונדפס ג"כ - המאמר
מחקס"ב - בסו"ס "אתהלך לאזניא).

ומכל הנ"ל נראה דאין לערבב חומי ליאזנא וליאדי,
ודרושי לאזניא לחוד ודרושי ליאדי לחוד (ואולי יש לשלב
חילוק זה עם החילוק דדרושי "לפני פטרבורג" ו"לאחרי
פטרבורג", ראה בהסקירה שם, ואכ"מ).

הרב אלי' מטוסוב
- ברוקלין נ.י. -

י. בגליון פח אות כח הובא אשר "כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר
לא' כו' לבדוק את התפלין שלו וכשהסופר החזיר לו את התפלין
שלו אמר לו הסופר שהסתומות שלאחרי פ' שמע ולפני פ' והי'
אם שמע הם אינם לפי שיטת כ"ק אדה"ז (בסי' ל"ב קו"א ס"ק
י"ב) "ז"א אשר פ' והי' אם שמע היא סתומה רק שאינה כשיטת
כ"ק אדה"ז, ומדלא קאמר הסופר הלשון בקצרה שפ' והי' אם
שמוע היא סתומה דלא כשיטת כ"ק אדה"ז, ורק האריך בלשונו,
"שהסתומות שלאחרי פ' שמע ולפני והי' אם שמוע הם אינם
לפי שיטת כ"ק אדה"ז", הרי כוונתו שהן לאחרי פ' שמע הי'
ריוח דלא כשיטת כ"ק רבינו הזקן, והיינו שפ' והי' אם שמוע
היתה סתומה כדעת הס"ז.

וממשיך שם (בגליון פח) "וכשכתב מה שהסופר אמר לו
לכ"ק אדמו"ר שליט"א ענה לו כ"ק אדמו"ר שליט"א אנו אין
לנו אלא דברי כ"ק אדה"ז שכתב בסי' ל"ב ס"ק נ"ב שהם ספק
תפלין פסולין הגם דבשו"ע כתב שנוהגין לעשותה פתוחה,
מ"מ ה"ה ספק תפלין פסולין משום שזה אינו פרשה כלל, וחיזק
דבריו בחשובתו הראשונה שבסוף שו"ע שלו, ובפרט שבתשובתו
חזר מפסקו שבשלחנו בעשאה פתוחה וכתב דקיי"ל דפסולה. וכ"ש
באם עשאה כדעת הס"ז שאינה פרשה כלל, וכמו שהאריך בזה
בחשובתו הנ"ל.

ב) גם לפי מה שכתב בשלחנו סי' לב ס"ק נג, סתומה
ספי מעלי מפתוחה ולולי הוצאת לעז על הראשונים, היו צריכים

לבטל המנהג מכל וכל, ואשר מכאן ואילך יעשו רק סתומה ורק משום הוצאה לעז (שאם יבטלו המנהג יבואו לומר שהתפלין של הראשונים פסולים ואיכא הוצאה לעז והרי לפי פסק שבשלחנו הם כשרים בדיעבד) אין מבטלים המנהג וכיון שאין מבטלים המנהג ומכשירים גם בפתוחה שוב אין הוצאה לעז אפילו אם מי שירצה יהדר לעשות סתומה, וכ"ש שבדיעבד אם עשאה סתומה אין שיין לפסול, (אמנם במג"א משמע שרק בדיעבד כשר אבל לכחילה משמע שאין לעשות וכפירוש המח"ש, אמנם פירושו קשה, ויעוין פמ"ג, והיד אפרים הגי' בהמג"א יעוין שם) וחמוה מה שכתב בגליון צח אות טז "ומי הוא הוא שבוחר שיעשה סתומות כהרמב"ם שמובא שם בסעיף נ"ב ולא כשיטת הרמ"א שם בסעיף נ"ג" היינו שאם עשאה סתומה מגרע גרע דאדרבא עלווי מעלי, ובפרט לפי הקו"א הרי הנהיג כ"ק אדה"ז לעשותה סתומה דק שחזר ממה שפסק בשלחנו מהו המעולה שבסתומות שיכולים לעשות בחפלין (וטעם חזרתו יובן להמעיין בחשובתו הנ"ל שבסוף השו"ע), והנהיג לעשות המעולה שבסתומות שיכולים לעשות בחפלין, ובפרט שבתשובתו הנ"ל חזר מפסקו שבשלחנו ופסול אפילו בדיעבד אם עשאה פתוחה, וצריכים להחליף הפרשיות אם והי' אם שמוע פתוחה כי "אנו אין לנו אלא דברי כ"ק אדה"ז" ופסקו שבתשובתו היא משנה אחרונה.

ג) המהרש"ל פסק לעשות סתומה ורק בדיעבד מכשיר בפתוחה. והרמ"א צדרכי משה כתב ג"כ כן בשם הר"מ פדאוה, אמנם בהגהותיו לשו"ע לא הביא זאת, ורק כתב המנהג, אמנם הוא לא הביא טעמא דהוצאה לעז, ובסעיף נב כתוב זה בשם האחרונים, היינו מה שכתב המג"א בשם הלחם חמודות, וכוונתו להוציא מדעת הלבוש, שכתב שאם איישר חילי אבטליני, שדעתו שצריכים לבטל המנהג, ע"ז כתב שאין לבטל המנהג, שלא להוציא לעז.

ד) אבודן מחיקה הרי החת"ס מחמיר במקום שהב"ח מכשיר, גם שאנו סוברים דלא כהב"ח מ"מ כיון דלהב"ח אסור למחוק ע"כ צריכים לחוש להב"ח, ותגנו היריעה, מובא בשע"ת שחה" המעולה שבסתומות, אלא שטעמא דהחת"ס הוא משום שכותב על מקום המחק, ולפ"ז באם הניח בסוף פ' שמע כשיעור וקודם פ' והי' אם שמוע הניח פחות מכשיעור וכתב רק איזה תיבות והרי יכול למחקם ולהתחיל לכתוב אחר מקום המחק, מ"מ נראה שכיון שפוסקים כהרמב"ם מדוע יצטרכו למחוק כי מה שהביא בחשובתו שיש פוסקים שסוברים שאם מניחים בסוף כשיעור ובתחלה פחות מכשיעור הוי פתוחה, היינו שלכתחילה צריכים לחוש להם, אבל אם כבר כתב כן (שלפסקו שבשלחנו הרי גם פתוחה כשרה ונוהגים גם לכחילה לעשות כן רק שבתשובתו חזר, אבל אם עשאה סתומה להרמב"ם רק שליש פוסקים הוי פתוחה) הרי כיון שההלכה כהרמב"ם נראה שאין למחוק.

הרב שלום מרזוב
- ברוקלין נ.י. -

ל ז כ ו ת

הילד חיים דובער שיחי

ו ל ז כ ו ת

אחיו חייו: מלכה צבי, חי' ביילא תחינה